

សេវាប័ណ្ណ: នាមអង្គភាព នាមអង្គភាព នាមអង្គភាព
អង្គភាព នាមអង្គភាព នាមអង្គភាព នាមអង្គភាព

ព័ត៌មានពិតានរបៀបរាយបារាំងកសាង

សំណុំរឿងលេខ: ០០២/១៩-០៩-២០០៧-អ.វ.ត.ក/ក.ស.ច.ស. (អ.ប.ជ. ៤២៩)
ភាគីដ៏រាយកសាង: សហមេធាវិតំណាងដើមបណ្តិ៍រដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ
ដាក់ដ្ឋាន: អន្តែបុនដំនីជំបាត់
ភាសាដើម: ខ្មែរ
កាលបរិច្ឆេទកសាង: ថ្ងៃទី ២៩ ខែ វិច្ឆិក ឆ្នាំ ២០១០

ចំណាត់ថ្នាក់កសាង

ចំណាត់ថ្នាក់កសាង នូវឯកសារដោយភាគីដ៏រាយកសាង: នាមអង្គភាព

ចំណាត់ថ្នាក់កសាងដោយ អ.ប.ជ. សាធារណៈ / Public ^{នូវ}

ស្ថានភាពនៃចំណាត់ថ្នាក់:

ពិនិត្យឡើងវិញចំណោមកសាងចំណាត់ថ្នាក់បណ្តាល់

អាសន្ន់:

ឈ្មោះ: មន្ទីរកត់ត្រា:

ហត្ថលេខា:

ឯកសារទទួលឱ្យ DOCUMENT RECEIVED/DOCUMENT REÇU
ថ្ងៃ ខែ ឆ្នាំ (Date of receipt/Date de reception): ២៩ / ១១ / ២០១០
ម៉ោង (Time/Heure): ១០:៣០
មន្ទីរឯកសារការិយាល័យ/Case File Officer/L'agent chargé du dossier: Uch Arun

កំណត់សម្រាប់បញ្ជីចំណោមបណ្តិ៍លម្អិតនៅ

ជាក់ដោយ លោក ឯនុល បាន លោក ស៊ីវ សារី និងលោកស្រី ស៊ីវ មិនី

ប្រជាធិបតេយ្យជាប់នោះក្នុង

ដោយ:

សហមេធាវិតំណាងដើមបណ្តិ៍រដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ

លោក ឃ្លា ឯនុល

លោក Olivier BAHOUNE

ដើរើង:

អន្តែបុនដំនីជំបាត់

ថោកប្រាក់គិមសាន

ថោកប្រាក់នឹង ឬណុល

ថោកប្រាក់ហូត ឯនី

ថោកប្រាក់ Catherine MARCHI-UHEL

ថោកប្រាក់ Rowan DOWNING

ជិនយករ:

កញ្ញា ឈីន ឬណាត

កញ្ញា ឯណាតិ ជិនីនាថ

កំណត់សម្រាប់បញ្ជីចំណោមបណ្តិ៍រដ្ឋប្រជាធិបតេយ្យ លោក ឃ្លា ឯនុល និង សារី និងលោកស្រី ស៊ីវ មិនី

ប្រជាធិបតេយ្យជាប់នោះក្នុង

Original FR: 00623592-00623611

កញ្ញា Andrey ROELANDT
លោក ទុយ ច៊ីន

សហមេធាន់ការពារគីដនគ្រប់ប៉ាទេះ

លោក ភាគ ឧត្តម

លោក Michael G. KARNAVAS

លោក ជាត ហ៊ិសាង

លោកស្រី Diana ELLIS

លោក សុន អរុណា

លោក Michiel PESTMAN

លោក Victor KOPPE

សហប្រែងរដ្ឋបាន

លោកស្រី ជា លាង

លោក Andrew T.CAYLEY

នមទាន់នាមកាតិដើមបណ្តិ៍ងរដ្ឋប្បុរាណី៖

លោក គីម ឡេដឹយី

លោកស្រី មុច សុវណ្ណារី

លោកស្រី Martine JACQUIN

លោក Phillip CANONNE

លោកស្រី Elizabeth RABESANDRATANA

លោកស្រី Annie DELAHAIE

លោកស្រី Fabienne TRUSSES-NAPROUS

លោក Ferdinand DJAMMEN-NZEPA

លោកស្រី Christine MARTINEAU

លោកស្រី Laure DESFORGES

លោកស្រី Isabelle DURAND

លោកស្រី Francoise GAUTRY

លោក Barnabe NEKUIE

លោកស្រី Nicole DUMAS

លោក Daniel LOSQ

លោក និ ចានិ

លោកស្រី Lyma NGUYEN

លោក Mahdev MOHAN

លោកស្រី Marie GUIRAUD

លោក Patrick BAUDOIN

លោកស្រី ដ៊ុត វណ្ណាលី

លោក ពោធិ៍ អង់គ្គល់

លោក ជ័ន ពោរ

លោក ហុង គីមស្សីន

លោក គីន ពិសិដ្ឋី

លោក យុង ជាមិត

លោកស្រី Silke STUDZINSKY

លោក Pascal AUBOIN

លោក Julien RIVET

លោក Emmanuel ALTIT

លោក Emmanuel JACOMY

ເຕັມສັນບົດ ສິວະກິດ

² បណ្តិ៍នខ្លួនរបស់មេត្តាកំពង់ពេជ្រី អ្នកប្រើ អេវីដ ជីវិទ្យា ប្រជាជនិងជីកាមុនការ៖ ត្រូវបានចូលរួម និងចូលរួម នៅក្នុងការបង្កើតរបស់ប្រជាជន។

⁴ ហណ្ឌិដខ្លួនរបស់ អ៊ូដ សារី ប្រជាមឺនដឹកជញ្ជូនការងារ ស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427/1/6 និង សេចក្តីបន្ថែមក្នុងការងារ ស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២៤ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០។

ចាប់ពីពេលដាក់ចម្លើយរបស់សហព្រះរាជអាណាព្យារ អង្គបុន្ទាន់និងម្រោះជំរូញភាគីដើម្បីបណ្តិ៍ន
រដ្ឋប្បួនធមិត្តរាក់ចម្លើយរួម ក្នុងករណីដែលអាចធ្វើឡើងបាន”⁵

៥. បានយើងម្លើយពប្បរមរបស់សហព្រះរាជអាណាព្យារ ដាក់នៅថ្ងៃទី១៩ ខែកុលា ឆ្នាំ២០១០
និង ជូនដំណឹងនៅថ្ងៃទី១៩ ខែកុលា ឆ្នាំ២០១០ ។⁶

៥. សហមេធារីតាំណាងភាគីដើម្បីបណ្តិ៍នរដ្ឋប្បួនធមិត្តរាក់ចម្លើយរួម

- ប្រកាសនូវកំណត់សម្ងាត់រួមចំណោះបណ្តិ៍នខ្លួនរណ៍របស់ក្រុមសហមេធារីរបស់ លោក
ស្រី អ៊ូរុង ជីវិត្រ លោក នូន ជាន់ លោក អ៊ូរុង សារី ប្រភាគនិងដឹកជញ្ជូនការដំណោះស្រាយ
ដែលបានដាក់ក្នុងពេលវេលាដែលបានកំណត់ដោយភាគីដើម្បីបណ្តិ៍នរដ្ឋប្បួនី។

- គិតពិចារណាថោលីកំណត់សម្ងាត់ ដែលបានដាក់តម្លៃនេះ ដើម្បីគាំទ្រង់បែងចម្លើយ
របស់សហព្រះរាជអាណាព្យារ នៅពេលដែលអង្គបុន្ទាន់និងម្រោះជំរូញភាគីសម្រេចលើបណ្តិ៍ន
ខ្លួនរណ៍ប្រភាគនិងដឹកជញ្ជូនការដំណោះស្រាយ។

សេចក្តីថែរទេស

៦. ដោយផ្ទៀកលើសិទ្ធិដែលបានផ្តល់ឱ្យ ក្នុងការធ្វើកំណត់សម្ងាត់របស់ខ្លួន ភាគីដើម្បីបណ្តិ៍ន
រដ្ឋប្បួនធមិត្តរាក់កំណត់សម្ងាត់រួមចំណោះស្រាយ ចំណោះបណ្តិ៍នខ្លួនរណ៍របស់ លោកស្រី
អ៊ូរុង ជីវិត្រ លោក នូន ជាន់ លោក អ៊ូរុង សារី (“ជនប្រុទ្ធភោទ”) ។⁷

⁵ សេចក្តីសម្រេចលើសិទ្ធិដែលបានដាក់ចម្លើយពប្បរមទៅនិងសារណាបណ្តិ៍នខ្លួនរណ៍របស់
ខ្លួន ជាន់ អ៊ូរុង សារី, ឈ្មោះ សំដែន និង អ៊ូរុង ជីវិត្រ ប្រភាគនិងដឹកជញ្ជូនការដំណោះស្រាយ
អង្គបុន្ទាន់និងម្រោះ ឧប់ថ្ងៃទី១៩ ខែកុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427/1/8។

⁶ ចម្លើយពប្បរមរបស់សហព្រះរាជអាណាព្យារទៅនិងបណ្តិ៍នខ្លួនរណ៍របស់ នូន ជាន់ អ៊ូរុង និង អ៊ូរុង ជីវិត្រ ប្រភាគនិង
ដឹកជញ្ជូនការដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427/1/17

၆. គេនឹងអាចបង្កាញបានថា ម្មាប់អនុរដាតិនៃអនុសញ្ញាឌីនៃអាចអនុវត្តបាន ម្មានដោយមកពីម្មាប់នេះត្រូវបានអនុម័តមុនការប្រព័ន្ធទិន្នន័យក្នុងមួលបានទៅប្រកាស់ ហើយម្មានឡើត ដោយមកពីការអនុវត្តន៍ម្មាប់ទៅមទ្វាប់អនុរដាតិ។ នៅថ្ងៃបណ្តុះ បើសិនជាតាំបាត់ គេនឹងត្រូវរំពុកឡើងវិញថា អង្គដំនឹងម្រោះសាលាដំបូងនៃ អ.វ.គ.ក ត្រូវប្រាគខណ្ឌនៃការភាគ់ទេស ទូទៅ បានយល់យើងចាយខ្លួនអាចសំរាងឈើ “ទាក់ទងនឹងប្រកតពាក់ព័ន្ធនៃម្មាប់អនុរដាតិដែលអនុវត្តក្នុងអំឡុងពេលនោះ អង្គដំនឹងម្រោះអាចផ្តើកឈើម្មាប់ទៅម្មាប់ទៅមទ្វាប់អនុរដាតិ និងម្មាប់អនុសញ្ញាអនុរដាតិ ព្រមទាំងគោលការណ៍ទូទៅនៃម្មាប់ដែលបានទទួលស្ថាល់ដោយសហគមន៍នៃប្រជាតិ”⁸

៩) ច្បាប់អនុសញាមនឹងជាតិដែលបានអនុវត្តបានឡើងពេលម្ខាង

⁷ ពាក្យមា « ជនជាប់ចោទ » សំងារអល់លោក នូន ជា, លោក ឡៀង សារី និងអ្នកស្រី ឡៀង ជីវិតទី។ សម្រាប់ព្រៃការអល់ការកត់សម្ងាត់រួមទាំងនេះ និងលើកលើដែលបញ្ជាផ្ទៃដែលបានបង្ហាញ ទៅក្នុងណីរបស់ជនជាប់ចោទ ទាំងបីរុប និងក្រវិកាតកដល់ជាមយគា។

⁸ ឧប្បជ្ជ, សាលារក្រមរបស់អង្គភាពនិងជំនួយដែលបានដាក់ចាយ នៃ អ.វ.ត.ក ការប្រាក់ណា ៣០៧

៩. អនុសញ្ញាស្តីអំពើបទប្រលែយពួជសាសន៍ និងអនុសញ្ញាក្រុងប្រើណែរ បានចូលជាងរាយក្រុងអំឡុងពេល នៃរបបកម្មជាប្រជាជិបតេយ្យ។ ប្រទេសកម្មជាបានចូលជាសមាជិកនៃអនុសញ្ញាស្តីអំពើបទប្រលែយពួជសាសន៍ក្នុងឆ្នាំ១៩៨៥¹⁰ និងឱ្យសញ្ញាប័ណែនដល់អនុសញ្ញាក្រុងប្រើណែរក្នុងឆ្នាំ១៩៨៥¹¹ ពោលគឺនៅមួនអំឡុងពេលនៃកម្មជាប្រជាធិបតេយ្យ។

១០. ទោះជាដែនជាប់ថាទបានដឹងច្បាស់អំពីស្ថានការណ៍នេះហើយក៏ដោយ ជនជាប់ថាទគិតថា ហេតុផលរដ្ឋាភិបាលកម្មជាវិទ្យាណិយាយអំពីអនុសញ្ញាអនុវត្តជាតិចាំងនោះ ក្នុងអំឡុងពេលពីឆ្នាំ១៩៨៥ ដល់១៩៨៧ នោះ បង្កាញចារដ្ឋាភិបាលបានគិតថាវិទ្យាមានការជាប់ទាក់ទងជាមួយអនុសញ្ញាចាំងនោះទេ។ ការពិចារណាបែបនេះមិនភាពត្រូវបានអនុម័តយកដោយអង្គបុនដំនុំដែលបានឡើយ ដោយមកពីហេតុផលជារ៉ូនីម។ ម្អៀង អនុសញ្ញាចាំងនោះមិនត្រូវបានគេបង្កើសដោយនោះទេ។ មិនមានខេករណ៍បង្កើសដឹងទូលបយកអនុសញ្ញាក្រុងបានគោរក់ឡើយឡើយ។ អង្គហេតុពេម្យ គឺការមិនបានធ្វើឱ្យគេដឹងពួមអំពីអនុសញ្ញានោះពីមួនមក មិនត្រូវគោរកអនុសញ្ញានោះជានិភករណ៍ទេ¹² ឧបាទរណ៍ ទាក់ទងនិងអនុសញ្ញាក្រុងប្រើណែរ ក្រោមនេះគឺបានរាយក្រុងអនុសញ្ញាស្តីអំពើបទប្រលែយពួជសាសន៍ និងអនុសញ្ញាក្រុងប្រើណែរក្នុងឆ្នាំ១៩៨៥¹³ និងឱ្យសញ្ញាប័ណែនដល់អនុសញ្ញាក្រុងប្រើណែរក្នុងឆ្នាំ១៩៨៥¹⁴ ពោលគឺនៅមួនអំឡុងពេលនៃកម្មជាប្រជាធិបតេយ្យ។

⁹ ប្រធែសកម្មជាថ្នូលជាសមាជិកអនុសញ្ញាស្តីអំពីការបង្ការ និងផ្លាសច្ចោះបទខ្លួនប្រជុំដែលសាសនីនាទីចិន ឱ្យគុណា ឆ្នាំ១៩៥០ និងពុមានការរក្សាសិទ្ធិ និងការជាសង្គមើលើយ៍ សូមមើលស្ថានភាពរបស់រដ្ឋជាសមាជិក ទំព័រ ០១។

“អ្នកនិពន្ធ Shawបញ្ជាក់ថា ដើម្បីបញ្ចប់សន្តិសញ្ញាមួយ៖ “សន្តិសញ្ញាភ្លាហរអស់សុពលភាព ឬពូរ អនុលោមតាមបញ្ជីដាក់លាក់ដែលមានចំណេះទៅក្នុងសន្តិសញ្ញានៅ៖ ឬផ្សេងៗនេះ នៅពេលណាមួយដែលមានការយល់ក្រុងហើរលាក់ភាគីបន្ទាប់ពីការពិគ្រោះយោបល់គ្នា”។ ផ្សេងទៅវិញ ការអនុវត្តសន្តិសញ្ញាមួយមិនអាចព្រមបានបញ្ចប់ ឬពូរដោយសារ ថែមទៀតៗដែលភាគីរបស់រដ្ឋជាសមាជិកមួយនៅទេ ជាពិសេសហក់ព័ត៌មិនិងសន្តិសញ្ញាស្តីពីសន្តិសញ្ញាដូសូយ ឬច្បាប់មនុស្ស ដើម្បីអនុវត្តជាតិ។ សូមឡើលស្រីរនកុមានចំណងដើងថា International Law និពន្ធដោយ M.N. SHAW លោក កុមាន ឡើយលើកទី៤ ដោយ Cambridge University Press ឆ្នាំ១៩០៣ ទំព័រ ៨៨១ សូមឡើលដឹងដែរ អនុសញ្ញាភ្លាខី វិយនស្តីពីច្បាប់សន្តិសញ្ញា ឬ៖កាលបរិច្ឆេទឆ្នាំ១៩១៩ មាត្រា ៤៧, ៤៨ និងក្រាមិនុបន្ទាប់ ពាក់ព័ត៌មិនិងការរមាយ និងការព្យូរការអនុវត្តសន្តិសញ្ញា។ ទៅបីជាអនុសញ្ញាបានចូលជាដារមានបន្ទាប់ពីសម្រេចឆ្នាំ១៩១៩-១៩២០ ក៏ដោយ ក៏បទប្បញ្ញត្តិដែលអនុសញ្ញានេះមាន អាចធ្វើឱ្យដល់ការបក្សស្រាយវិធានទាំងទ្នោយពាក់ទងនិងការអនុវត្តសន្តិសញ្ញា អនុវត្តជាតិបានដឹងដែរ។

ជិប្បាយអំពីអនុសញ្ញាក្រងប្រើណែរ ដឹកនាំដោយលោក Jean PICTET បានបញ្ជាក់ថា “[...] អំណាចមួយដែលនាំចូលដឹសដអនុសញ្ញាថាល មិនជាប់ទាក់ទងនឹងគោលការណ៍ នៃអនុសញ្ញានេះទេ ដោយលាងគោលការណ៍ទាំងនេះជាវិញ្ញត្តិនៃដានដែលមិនអាចរំលោភ បាន និងវិធានសាកលនៃច្បាប់ចំណូលមួលបែងមនុស្ស”¹² មួលហេតុមួយឡើតដែល ការនៃតែប្រសើរឡើងឡើតនោះ គឺនៅពេលដែលអាជ្ញាធរនឹងពិបញ្ជាតិមិនបានចាត់វិធានការណា មួយ ដើម្បីបង្កើតដែលអនុសញ្ញាទាំងនោះ។

ម្មាសឡើត ដោយសារអនុសញ្ញាទាំងនោះបានចូលជាជាមាន មុនអំឡុងពេលវិនសម្រេច ពាក់ព័ន្ធ ការផ្តាស់ប្តូរដ្ឋាកិតាលជាបន្ទូបន្ទាប់មិនបង្កើឡាមានដែលបែងបានប៉ីទាំងអស់ឡើ លើការអនុវត្តអនុសញ្ញាទាំងនោះ។ ដូចដែលអ្នកនិពន្ធភោះ Shaw បានសរស់រថា “វើង ផ្តាស់ប្តូរបន្ទូបន្ទាប់នៃរដ្ឋ គួរតែតាមចំណែកនិងការផ្តាស់ប្តូរបន្ទូបន្ទាប់នៃដ្ឋាកិតាល ជាពិសេសក្នុងការផ្តាស់ប្តូរបង្កើរភ្លើក”¹³ ដូច្នេះ ការដណ្ឌើមយកអំណាចមួលបស់ពួកខ្លួនរក្សាម មិនមានដែលបែងបានមួយ ឡើលើការថែរក្សាបរមានភាពរបស់អនុសញ្ញានេះទេ បើណានឹង រាជការផ្តុយឡើវិញ្ញាខេ ពីប្រព័ន្ធរបបខ្លួនរក្សាមមិនបានធ្វើសេចក្តីប្រកាសជាដ្ឋានការណា មួយ ដើម្បីបង្កើតដែលអនុសញ្ញាទាំងនោះ។

ឡើឡើបញ្ចប់ លោក អ៊ីវ សាវី ត្រូវបានកាត់ឡាស ឡើន្ទាំ១៩ពាន់ អំពី ឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យ ពួកសាធារណៈ ដូចមានចែងក្នុងមាត្រាយ នៃក្រិក្ស-ច្បាប់ N.09 ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកក្កដា ឆ្នាំ ១៩ពាន់¹⁴ ដែលពេលនោះ លោក អ៊ីវ សាវី មិនបានធ្វើការបិន្តិភាពឡើទេ។ ការកាត់ឡាស នេះបង្ហាញថា អំណាចតុលាការកម្ពុជា និង លោក អ៊ីវ សាវី បានយល់ចាត់ទុកការ

¹² សេចក្តីអធិប្បាយរបស់ J.S.PICTET លើអនុសញ្ញាក្រងប្រើណែរ អនុសញ្ញាឌីមួយ ឆ្នាំ១៩៤៨៖ មាត្រា ៦៣ កម្រាមណ្ឌលទី៤ ទំព័រ ៤១៣; អនុសញ្ញាឌីពី ឆ្នាំ១៩៩០៖ មាត្រា ៦៤ កម្រាមណ្ឌលទី៤ ទំព័រ ៧៨៧; អនុសញ្ញាឌីបី ឆ្នាំ១៩៩០៖ មាត្រា ១៤២ កម្រាមណ្ឌលទី១ ទំព័រ ១៤៣; និង អនុសញ្ញាឌីបូន ឆ្នាំ ១៩៤៨៖ មាត្រា ១៤៨ កម្រាមណ្ឌលទី៤ ទំព័រ ១៤៥។

¹³ ស្រុករាយការចំណែងដើរជា International Law និពន្ធដោយ M.N. SHAW ចោរោគអង្គភាព និង Cambridge University Press, ឆ្នាំ២០០៣ ទំព័រ ៨៦៧។

¹⁴ សាលក្រមតុលាការប្រជាផន្លឹមបង្កើតកម្ពុជា នៅក្នុងពេញ ស្រាប់កាត់ឡាសឧក្រិដ្ឋកម្មប្រល័យពួកសាធារណៈ ប្រព័ន្ធដោយបន្ទប់យុទ្ធសាសន៍ បុល ពត - អ៊ីវ សាវី នៅសីហា ឆ្នាំ១៩ពាន់ និងដោយផ្លូវកំពង់ ៣០៨ អល ៣៥១។

**ប្រកាបខក្តីកម្មប្រល័យពួសាសន៍ ជាជាន់ផ្លូវកម្មយោទប្រព័ន្ធគុបាករ ហើយអាចប្រើ
ជាមួលដ្ឋានគតិយុត្តិកុងការផ្ទាល់ព្រមទាំងប្រើប្រាស់**

១១. ម្នាក់វិញ្ញុទៀត រាជាណាព្យិយទប្បុយទៅនឹងលោក អ៊ីវ សារី ថា ការអនុវត្តគោល
ការណ៍ “រលើឯកសាងគោលចាស់ចាប់ចាប់ប្រើប្រាស់” មានករណីពិសេសគោលយកតែទាំងទៅនឹង
សិទ្ធិមនុស្ស ដោយគោលការណ៍នេះថែងចាំ រដ្ឋចាប់ចាប់យោងដែលខើបតែបានឱ្យរាជការ
ធ្វើ និងមិនភាយទៅជាការដែលអនុសញ្ញាណាមួយទេ ដោយសារហេតុផលនៃម្នាក់ គឺអនុ
សញ្ញាណោះច្បាប់ជាងមានមុនចូលដ្ឋាស់ប្រដែលណាង¹⁵។ លោក អ៊ីវ សារី បានទទួលស្ថាល់
ខ្លួនឯង នៅក្នុងសំណាករបស់គាត់ថា មានការពិភាក្សាចង់ដឹងថាគាត់គោលការណ៍ “រលើឯក
សាងគោលចាស់ចាប់ចាប់ប្រើប្រាស់” អាចយកមកអនុវត្តបានដែរប្រឡង។ កើបីឡើ ភាគីដើម
បណ្តិ៍ងរដ្ឋប្បុរាណកិច្ចការ នៅពេលសន្តិសញ្ញាចាប់ចាប់ នៅពេលសន្តិសញ្ញាចាប់ចាប់
គោលចាស់ចាប់ចាប់ប្រើប្រាស់ មិនអាចយកមកអនុវត្តបានទេ នៅពេលសន្តិសញ្ញាចាប់ចាប់
ជាប់ទាក់ទងនឹងសិទ្ធិមនុស្ស ដោយបញ្ជាក់ថា វិញ្ញុ “សិទ្ធិមនុស្ស” ត្រូវតែយល់នៅក្នុងនឹង
ទូលំទូលាយ ព្រមចាប់ចាប់បញ្ហាលទាំងសន្តិសញ្ញាទាក់ទងទៅនឹងម្នាប់មនុស្សដើម្បីរាជការ
អូចជាអនុសញ្ញាប្រើប្រាស់ ប្រសន្តិសញ្ញាប្រកាបខក្តីកម្មអនុវត្តជាតិ អូចជាអនុសញ្ញាស្តី
ពីបច្ចប្រល័យពួសាសនឹងជាគើម។

ម្នាក់ទៀត គេត្រូវតែបញ្ជាក់ថា អ្នកហេតុផ្សេងៗបានបង្ហាញថាទូកខ្លះក្របាមមិនបាន
អនុវត្តនយោបាយ “រលើឯកសាងគោលចាស់ចាប់ចាប់ប្រើប្រាស់” ទេ ដោយហេតុថា និងម្នាក់ដែល
បានបញ្ជាក់ពីមុនមក ពួកខ្លះក្របាមមិនត្រូវមែនបិសេជ្រាបនុសញ្ញាណោះទេ បីឡើ
ជាប់នេះទៀត ពួកគេបានគិត ក្នុងឆ្នាំ៩៧៨៤ ថាទូកគេមានសិទ្ធិអំពារនៅរដល់ក្រុម
ប្រើក្រាសសន្តិសុខអង្គការសហប្រជាតិថែមទៀតដឹង ពេលគីពួកគេស្មើសុំចូរមានការ
អនុវត្តម្នាប់អនុវត្តជាតិ អូចដែលបានអនុវត្តមុនការច្បាបកាន់អំណាចរបស់ពួកគេ។¹⁶
ក្នុងនឹងនេះ អ្នកនិពន្ធ Shaw អេកាជាតាំ ៖ “រាជីនមានអ្នកដែលត្រូវសង្ឃឹមនោះទេ ដែលថា
សន្តិសញ្ញាទានាស្តីពីសិទ្ធិមនុស្សបង្កើតបានជាប្រអេទសន្តិសញ្ញាតិសេស [...]” លក្ខណៈ

¹⁵ បណ្តិ៍ងខ្លួនរាជកស់ អ៊ីវ សារី ប្រកាសនឹងដីការដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427/1/6 កម្រាមណ្ឌ ១១៧។ (យើងជាអ្នកបកប្រើប្រាស់)

¹⁶ ដីការដំណោះស្រាយរបស់សហគម្រោះក្រុមហ៊ុបអង្គក ចុះថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427 កម្រាមណ្ឌ ១៥៨។

ពីពេលសន្តិសញ្ញាសិទ្ធិមនុស្សអនុរដ្ឋាភិបាលមានការប្រប្បល ឧសភ័ក តាមបេបដែនណាមួយ ពីកិច្ចព្រមទាំងប្រព័ណីអនុរដ្ឋាភិ នៅក្នុងករណីនៃលក្ខខណ្ឌចំពោះអនុសញ្ញានៃបទប្រប្បលយុទ្ធផលសាសន៍ គុណារមនូវជាតិបានសង្គត់ផ្ទុងម៉ា “នៅក្នុងអនុសញ្ញាបែបនេះ រដ្ឋាភិបាលមានការប្រប្បលយុទ្ធផលប្រយោជន៍ណាមួយសម្រាប់ខ្លួនទេ គេត្រានឹងពេលប្រយោជន៍មួយ គឺការបំពេញគោលបំណងដើម្បីទូទាត់អតិថិជនដែលជាបោតុដលពិត់នៃសញ្ញានោះ” [...] ដោយផ្តើកលើសារ៖សំខាន់នៃសិទ្ធិបែបនេះ “រដ្ឋាភិបាលអស់ត្រូវបានគេដោរពេលប្រយោជន៍ពេញច្បាប់សម្រាប់ការពារខ្លួន។ សិទ្ធិនោះជាសិទ្ធិសម្រាប់មនុស្សទាំងអស់គ្នា (erga omnes)”¹⁷។ បើនិយាយម៉ោងឡើតវិញ សារ៖ សំខាន់ និងបោតុដលពិត់នៃសញ្ញាសញ្ញានំនោះ នៅប្រុសហិរញ្ញវត្ថុនៃការបន្ទន់នៃរបស់រដ្ឋាភិបាលទិន្នន័យសញ្ញាដាច្បាប់ទៅ។ អ្នកនិពន្ធបន្ទាល់ឡើតថា¹⁸ ដោយស្រដែលទារាងការណ៍អំពីស្ថានការណ៍យុទ្ធផលសារ៌ ក្នុងរឿងអនុវត្តអនុសញ្ញាលើបទប្រប្បលយុទ្ធផលសាសន៍ (បុស្សនី-ហិរញ្ញវត្ថុ ប្រជាមិនយុទ្ធផលសារ៌) នៅចំពោះមុខគុណាការយុទ្ធផលធម្មរដ្ឋាភិ និងដោយលើកឡើងវិញនូវមធិជាថែងដោយឡើករបស់ថ្វីក្រម Weeramantry ដែលបានយល់ថា នៅក្នុងកម្រាមណ្ឌលដែលមានចំណាច់ដើរដើរ “អញ្ជាសញ្ញាតាក់ទងទៀនិងសិទ្ធិមនុស្ស និងសញ្ញាសញ្ញានោះដែលមានលក្ខណៈមនុស្សជីថិត មិនឡើងបាត់បង់អធិបតេយ្យភាព បុណ្ណោះសម្រាប់រដ្ឋាភិបាលទៅសោះ បុណ្ណោះសញ្ញាសញ្ញានំនោះគ្រានឹងពេលប្រយោជន៍ពេលប្រប្បលយុទ្ធផលសាសន៍បានបំមកដាមួយមនុស្សគ្រប់រូប ហើយសេចក្តីថ្វីរនោះជាមូលដ្ឋានត្រីនៃធម្មនុញ្ញអង្គការសហប្រជាតិ [...]។ ជាតិសេសឡើត ហេតុដលទាំងអស់នេះមានតម្លៃយ៉ាងខ្សោះ សម្រាប់សញ្ញាសញ្ញានោះ ដូចជាអនុសញ្ញាសិទ្ធិបទប្រប្បលយុទ្ធផលសាសន៍ [...] ហើយមិនឡើងមានមនុស្សយុទ្ធផលសោះការបន្ទន់ដាស្បែយប្រគួរបស់សញ្ញាសញ្ញាបែបនេះ”¹⁹ ។

¹⁷ ឈ្មោះរកីមានចំណាច់ដើរ M.N. SHAW នោះពុម្ពផ្សាយលើកទី៤ ដោយ Cambridge University Press, 2003 ទី៣ ឆ្នាំ២០០៣។

¹⁸ ឈ្មោះរកីមានចំណាច់ដើរ M.N. SHAW នោះពុម្ពផ្សាយ M.N. SHAW នោះពុម្ពផ្សាយលើកទី៤ ដោយ Cambridge University Press, 2003 ទី៣ ឆ្នាំ២០០៣។

¹⁹ សំណុំរឿងពាក់ព័ន្ធនឹងការអនុវត្តអនុសញ្ញាសិទ្ធិអំពីការបង្ហារ និងអនុសញ្ញានោះបានក្រុងបទប្រប្បលយុទ្ធផលសាសន៍ (បូស្តិ៍ Bosnie-Herzégovine និងយុវរោន៍ Yougoslavie) «មកពិយាយបានដោយឡើករបស់លោក

១៧. ទាក់ទិននឹងអនុសញ្ញាក្រងប្រើណែរ លោកសាស្ត្រាថាយ Cassese បានអេអាចយកចូលចូលសំ
ថា : “នៅក្នុងអនុបទទាំងនេះ [ដូចជាអនុសញ្ញាក្រងប្រើណែរ គេមិនត្រួតពេលយីឡូ [...]]
វិញ្ញតិនៃការពួកគិចក្នុងការពិនិត្យ បង្ហាបខក្រិដកម្មទាំងនេះបើណ្ហាប់ទេ។ ដូចដែលមាន
សារ៖សំខាន់បំផុតនោះ និយាយឱ្យចំ គឺថាការបង្ហាបមិនមែនជាសមត្ថកិច្ច
របស់ដូចទាំងខ្លាយ [...] មិនមែនជាសេចក្តីអនុញ្ញាតដែលច្បាប់អនុរដាតិផ្តល់ឱ្យទៅរដ្ឋ
ទាំងខ្លាយនោះឡើតទេ]។ ការបង្ហាបមិនបានត្រូវទុកឱ្យដូចទាំងខ្លាយធ្វើស្របតែតាម
អំពីមិត្តទេ បើនេះដូចទាំងខ្លាយនោះ ត្រូវតែធ្វើជាចាំបាត់។ ត្រូង់ចំណុចនេះ គេត្រូវតែកត់
សម្ងាត់ថា ដោយអនុលោមទៅតាមតុលាការយុត្តិធម៌អនុរដាតិ នៅក្នុងយោបល់ពីគ្រោះ
អំពី ធម្មានូរបភាពនៃការគំរាយកំហែង ឬការរឿបឱ្យអារីធនុយក្តីដែរ (១៩៨៦ កាទាគ្មាន់-
៩៧) ថា វិធានជាមួលដ្ឋាន នៃអនុសញ្ញាក្រងប្រើណែរ បានភ្លាយទៅជាដែកទាំងមូលនៃ
ច្បាប់ទៅមួលដ្ឋាន ក្នុងចំណោមច្បាប់ទាំងនោះ គេកំត្រូវយល់ដែរនូវវិធានស្តីអំពីការ
បង្ហាបព្រមទាំងបង្ហាបនៃបច្ចេកទេសច្បាប់ផ្លូវ”²⁰។

ឯ) រាជាណកំហុសខុសគ្នាបែលដួនជាប់បានសន្និដ្ឋានថា ច្បាប់ទៅមួលដ្ឋាន
ជាតិ និងជាតិសេស វិធានអាជ្ញាបញ្ញា (jus cogens) មិនអាចយកមកអនុវត្តបាន
ឡើងពេលមុខ អ.វ.ត.ក

Weeramantry », គុណការយុត្តិធម៌អនុរដាតិ ចុះថ្ងៃទី១១ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ៩៨៩៦ ទំព័រ១៤០ ដល់ ១៥៥
និងដោយផ្ទាក់ព៉ា ១៩៨៦ (យើងជាអូកគ្នាសពីក្រោម)។

²⁰ « L'incidence du droit international sur le droit interne », សរសេរដោយ A. CASSESE
ក្នុងស្ថិរការណ៍មានចំណងដើរជា Juridictions nationales et crimes internationaux ចំណោមពុម្ពផ្សាយដោយ Presses
Universitaires de France ទំព័រ ៥៥៧។ សូមមើលផងដែរ ស្ថិរការណ៍មានចំណងដើរជា Direct Application of
International Criminal Law in National Courts និងផ្សាយ W.N.FERDINANDUSSE, ត្រីស្ថានបានៗពុម្ព
ផ្សាយ T.M.C. Asser Press ឆ្នាំ២០០៦ ទំព័រ ២៦០។ L'auteur constate que «The provisions on grave
breaches [of the Geneva Convention] clearly define the acts in question, and can also be said to
criminalize them. [...] In this regard, it is significant that the States Parties are not required to
criminalize the grave breaches [...] but merely to provide effective penal sanctions, which suggests that
the acts are already criminalized under international law».

១៣. ជនជាប់ថានីមួយុបានអេងថា : ច្បាប់ទីនៅមទម្ពប់អន្តរជាតិមិនអាចយកមកវឌ្ឍន៍
វត្ថុដោយធ្លាល់ក្នុងច្បាប់កម្ពុជាទេ ហើយជាដលវិបាក នឹងមិនអាចប្រើជាមួយដានក្នុងការ
ថែទាំប្រកាសព្រម្យទណ្ឌទេ ជាធិសេស នៅពេលដែលអង្គភាពធនាក់ពីឡើង ការបង្ហាប
ទាំងនោះមិនទាន់ជាបទដ្ឋាននៃច្បាប់ទីនៅមទម្ពប់អន្តរជាតិនៅឡើយ។
១៤. ជនជាប់ថានីមួយុបានអេងគ្រែរំពូកឡើងវិញ ឬក្រិដ្ឋកម្មទាំងពីរដែលបានកំណត់ (បទ
ប្រលួយពួកជាសាសន៍ ការរំលែកធ្លីនូវបើអនុសញ្ញាក្នុងប្រព័ន្ធនៅ និងឯក្រិដ្ឋកម្មប្រជាន់
មនុស្សជាតិ) ត្រូវបានរាប់ចូលក្នុងកម្រងច្បាប់ប្រព័ណិតអន្តរជាតិ ហើយជាការទាំងមួល
នៃកម្រងបទដ្ឋានដែលមានកំណត់នៃ *វិបាទអាជ្ញាបញ្ញា* (*jus cogens*)²¹
១៥. មកដល់ចំណុចនេះ ឈាក នូន ជា មិនសូរដើរជាក់លើទីក្រុងរបស់ខ្លួនគាត់ធ្លាល់ទេ
ទាក់ទងទៅនឹងប្រជានេបទនៅក្នុងកំណត់ស្តីពីឯក្រិដ្ឋកម្មប្រជាន់មនុស្សជាតិ ហើយការស្អាត់
ត្រូវរបស់គាត់បានលេចចេញនៅក្នុងអតិថិជនបច្ចេកវិទ្យាលើក្នុងកម្រងប្រជាន់គាត់ធ្លាល់។²² ផ្តូវយើងវិញ នេះ
មិនមែនជាករណីនៃត្រីស្តី និងយុត្តិធម៌អន្តរជាតិ ដែលបានស្មោះស្មោះត្រូវឱ្យឯក្រិដ្ឋកម្មប្រជាន់
ការហាមយាត់មិនចូរមកទៅក្នុងកម្រងប្រជាន់មនុស្សជាតិ ដែលមានការជាប់ទាក់ទងទៅនឹង
ច្បាប់ទីនៅមទម្ពប់អន្តរជាតិ។ អង្គដែលមិនមែនសាលាចំប្លែង ដោយសំអានលើយុត្តិធម៌ត្រូវ
ព្រម្យទណ្ឌអន្តរជាតិ និងការទទួលស្ថាល់ក្នុងក្នុងក្នុងកំណត់ស្តីពីឯក្រិដ្ឋកម្មប្រជាន់
បានស្ថិតិជាតិ : “បាប់តាំងពីលក្ខណិក៖ Nuremberg មក ចវិតលក្ខណៈជាទីនៅមទម្ពប់
នៃឯក្រិដ្ឋកម្មប្រជាន់មនុស្សជាតិ [...] មិនបានត្រូវគេដំឡើងមែនឡើនទេ” ហើយម្នាក់
ឡើត “តុលាការអន្តរជាតិទាំងនោះបានអេង បញ្ចក់ឡើងវិញ នូវលក្ខណៈជាទីនៅម
ទម្ពប់នៃឯក្រិដ្ឋកម្មប្រជាន់មនុស្សជាតិក្នុងច្បាប់អន្តរជាតិ”។ នៅថ្ងៃបញ្ចប់ អង្គដែលមិនមែន
សាលាចំប្លែងបានកត់សម្ងាត់ថា “និយមនិយនៃឯក្រិដ្ឋកម្មប្រជាន់មនុស្សជាតិ ដូចមានចំណុះ
ក្នុងមាត្រា & នៃច្បាប់ អ.វ.ត.ក ស្របគ្មាននឹងនិយមនិយនដែលមានក្នុងច្បាប់ទីនៅមទម្ពប់នៃឯក្រិដ្ឋកម្មប្រជាន់
អន្តរជាតិ ក្នុងអំឡុងពេលពីឆ្នាំ១៩៧៨ & ដល់ ១៩៧៩”។ ដូច្នេះគេអាចស្វែងរកជាតិ

²¹ សូមមិនជាធិសេសស្រីរការមានចំណុះដើងថា *Introduction to International Criminal Law* និទ្ទេដោយ M.C. BASSIOUNI ត្រីស្តានឃាត់អតិថិជន Transnational Publishers ទំព័រ ៧០៧។

²² មណ្ឌលធម្មរណីប្រជាន់មនុស្សជាតិការដោយ ធម៌ឡើង ខេត្តការ ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427/3/1, ការណាម្ម
១១១

[...] គេអាចព្យាករបានថា ដួនជាប់ចោទអាមេរិការទីឡូលខុសត្រូវព្រហ្មទណ្ឌរបស់ខ្លួនមានការទាក់ទងទៅនឹងបទណ្ឌរីស ដែលខ្លួនត្រូវតែទូលបណ្តាល់ ដោយអនុវត្តតាមមាត្រា & នៃច្បាប់ អ.វ.គ.ក។ វិធាននៃច្បាប់នេះដែលអនុញ្ញាតឱ្យទូលបាយការទូលបខុសត្រូវ ត្រូវបានលក្ខណៈ: ក្រប់ក្រាន់ ដែលដួនជាប់ចោទអាមេរិការទីឡូលបាយការណ៍ ដោយបានក្នុងថា នៅសម្រាប់នេះ វិធានចាំងនោះត្រូវបានទូលបណ្តាល់ក្នុងច្បាប់ចំនួន] មទ្ទាប់អនុវត្តជាតិ”²³

១៩. ជាមួយគ្នានេះដែរ អង្គដីនុប្រៃសណាណដឹបីនេះ អ.វ.ត.ក បានយកលំយើញពី ខ្លួនភាពដៀក ហើយប៉ុន្មានជាតិ។ ដើម្បីធានាចូរមានការគោរពនូវគោលការណ៍នឹងក្រសួង ក្នុងការ អង្គបុនដីនុប្រៃសណាណដឹបីនេះលើសេចក្តីសម្រេច របស់គុណាយក្រិដ្ឋកម្មអនុជាតិសម្រាប់អគ្គិភ័យប្រចាំសប្តាហ្មោះ ដែលបានយកលំយើញពី “ទាក់ទង និងភាពអាចដឹងជាមុនបាន អាកប្បេរិយាដែលថាបញ្ជាផីជាអាកប្បេរិយា ដ្ឋាល់ របស់ជនជាប់ថាទៅ ធនជាប់ថាទៅត្រូវពេតអាចដឹងម៉ា ឡើងអាកប្បេរិយាបស់ខ្លួនមាន លក្ខណៈខក្តិដុចកុម្ភនឹងយោលគេយកលំយើញជាទុទេដើរប្រើទេ ដោយមិនចាំបាច់យោង ទៅលើបទប្បញ្ញត្តិជាតិសេសណាមួយនៅទេ។ ចំពោះភាពដែលជនជាប់ថាទៅអាចទទួល យកបាន អង្គដីនុប្រៃសណាណដឹបីនេះលើគោលការណ៍តិចុត្ត ដែលផ្តើករើបី និងធ្វើមទ្វាប់”²⁴

ហើយអង្គបុនដីនុប្រៃសណាណដឹបីនេះតិចជាបានសំអាងលើវិធានទំនួរមទ្វាប់ ជាតិសេស ទាក់ទងនិងខក្តិដុចកុម្ភប្រជាមុនស្សុជាតិ²⁴ ដើម្បីធ្វើការវិនិច្ឆ័យ។

១៧. ផ្តុយទៅនឹងអ្នកដែល លោក អ៊ីវ សានី បានប្រកាស លក្ខណិក៖នៃវិធានអាជ្ញាបញ្ជា មានត្រួតពលទៅលើម្ចាប់ជាតិកម្ពុជា ដោយសារលក្ខណៈដោយខ្សោយកន្លែងបទដ្ឋានដីសេស ទាំងនេះ អាចអនុវត្តបាន សរុបាប់ដែនគ្រប់ប្រុប (erga omnes) ។ នេះមិនមែនគ្រាន់តែជា “គោល

²³ ឯុទ្ធសាលក្រោមរបស់អង្គភាពនិងជម្រះសាលាដំបូង នៃ អ.វ.គ.ក កច្ចាមណ្ឌ ឱេស៊ែ អល់ ឱនខោ។

ជំហារបុញ្ញសិទ្ធិ”²⁵ បើណាគារទេ បុងច័ន្ទមានការត្រួតពិនិត្យ ដែលទៅបានពីសញ្ញាណាដែនអធិបតេយ្យភាពនៃរដ្ឋមន្ត្រីទាំងនេះ ទាក់ទងនឹងចំនួចនេះ អ្នកនិពន្ធ De Than និង Shorts បានបញ្ជាក់ថា “ជាងលវិបាកនៃលក្ខណិក: នៃវិធានអាជ្ញាបញ្ញា [បច្ចាន] តើជាការត្រួតពិនិត្យ សម្រាប់ជនគ្រប់បែប ហើយដូច្នេះ [វា] បង្កើតជាករណីយកិច្ច ដែលគេមិនអាចរំលែកបាន”²⁶។

៣) ធនជាប់ចោរបានប្រព្រឹត្តកំបាលសុស្សុងក្នុងការបកប្រាយ ដោយធ្វើការសន្លឹកដានថា អញ្ជូនកម្មនៃមាត្រា ១៥ (៤) នៃកតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិពលយោបាយ មិនអាចយកមកអនុវត្តបាន នៅចំពោះមុខ អ.វ.ត.ក

១៥. ជាថ្រីនលើកត្រីនសា ធនជាប់ចោរ ជាពិសេស លោក នូន ជា²⁷ និង លោក អ៊ូង សារី²⁸បានបង្កើតចំណែកល្អវិធីទាញរកបេក្ខុណ្ឌលរបស់សហគ្រោកម្រីបន្ថែត ដោយតាមរយៈវិធីនេះ សហគ្រោកម្រីបានមុន្តូនិងសម្រាប់សម្រាប់សម្រាប់សម្រាប់អ.វ.ត.ក ដោយសំរាងលើអញ្ជូនកម្មដែលមានចែងក្នុងមាត្រា ១៥ (៤) នៃ កតិកាសញ្ញាអន្តរជាតិសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិពលយោបាយ ដោយលើកអំណោះអំណាងជាមានីថា គោលការណ៍នឹងក្នុងការបេក្ខុណ្ឌលរដ្ឋ នៃលមន់ចែងក្នុងក្រមព្រប្បុទណ្ឌកម្ពុជា ន្វោះទៅនឹងត្រូវបានគោរពនៅក្នុងការបេក្ខុណ្ឌលរដ្ឋ និងសិទ្ធិពលយោបាយទៅឡើង។ សហគ្រោកម្រីបានធ្វើការសន្លឹកដានថា គោលការណ៍នឹងក្នុងការបេក្ខុណ្ឌលរដ្ឋ ជាទុកដាក់មានប្រែបល់គោលការណ៍នឹងក្នុងការបេក្ខុណ្ឌលរដ្ឋ និងសិទ្ធិពលយោបាយទៅឡើង។

²⁵ មណ្ឌីនខ្លួនរណីរបស់ អ៊ូង សារី ប្រជាធិបតេយ្យដែលការណ៍នឹងក្នុងការបេក្ខុណ្ឌលរដ្ឋ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកុម្ភា ឆ្នាំ២០៩០ ឯកសារ D427/1/6 កម្រាមណ្ឌល ១៧៦។

²⁶ ស្រួលរាយការណ៍នឹងក្នុងការបេក្ខុណ្ឌលរដ្ឋ និងសិទ្ធិពលយោបាយ C. de THAN et E. SHORTS, Thomson, Sweet & Maxwell ឆ្នាំ២០០៣ ទំព័រ១០៧ (យើងជាអ្នកបកប្រែ)។

²⁷ មណ្ឌីនខ្លួនរណីប្រជាធិបតេយ្យដែលការណ៍នឹងក្នុងការបេក្ខុណ្ឌលរដ្ឋ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកុម្ភា ឆ្នាំ២០៩០ ឯកសារ D427/3/1 កម្រាមណ្ឌល ៣១៨ “Criminalization of prior conduct in a subsequent legal order fails to satisfy the foreseeability requirement of national *nullum crimen*. While the exception to the international principle of legality (ICCPR, Article 15 (2)) would arguably apply were the ECCC an international tribunal like the ICTY or SCSL, it strains reason to suggest that Nuon Chea could have foreseen internationally-based criminality in a Cambodian court”.

²⁸ មណ្ឌីនខ្លួនរណីរបស់ អ៊ូង សារី ប្រជាធិបតេយ្យដែលការណ៍នឹងក្នុងការបេក្ខុណ្ឌលរដ្ឋ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែកុម្ភា ឆ្នាំ២០៩០ ឯកសារ D427/1/6 កម្រាមណ្ឌល ១០៣ លល់ ១០៨។

១៩. កំបុង មាត្រានៃការស្វោរអនុវត្តដាតី ដែលបើកឡើងពីគោលការណ៍នឹងត្រានុក្សរាជការ ចែង នៅក្នុងការិយាល័យ ថា: “បើតាមគោលការណ៍ទូទៅនៃច្បាប់ដែលទទួលបានលេខ ដោយប្រជាធិថីអស់ មិនមានបទប្បញ្ញតិណាមួយ នៅក្នុងមាត្រានេះ ដែលថែងដូច ទៅនឹងការវិនិច្ឆ័យ ប្រការផ្លាស់បាត់ដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង ដោយមួយហេតុអំពីសកម្ម ឬអកម្ម ដែលត្រូវបានចាត់ទុកដាតាអំពីខ្លួន នៅឯណាជែលវំភ័យនៅត្រូវបានប្រព័ន្ធដែលត្រូវបានបង្កើត”²⁹ ឬ ឬអាចនិយាយមួយការឡើងថ្មីថា “អញ្ជូនត្រូវកម្មនេះអនុញ្ញាតឱ្យមានការវិនិច្ឆ័យ និងការផ្លាស់បាត់ដែលដែលត្រូវបានបង្កើតឡើង ដែលត្រូវបានចាត់ប្រកាសចាត់បានរំលែកគោលការណ៍ជាទូទៅនេះ ច្បាប់អនុវត្តដាតី ទៅបីជាមានលក្ខណិក: ព្រមទាំងនៅអស់ទាំងនេះ នៅក្នុងច្បាប់ដាតី នៅដែលបាក់ព័ន្ធកំដោយ។ ការិយាល័យនេះនិយាយសំដៀលឱ្យជិត្យប្រាកដទៅលើដែលទាំងឡាយណា ដែលបានរំលែកធ្លីនូវលើច្បាប់មនុស្សដីអនុវត្តដាតី ឲ្យមានខ្លួនកម្ម សរ្ភាម ឬខ្លួនកម្មប្រជាមុនុស្សដាតី”³⁰ ឬ សហគមន៍ក្រោមឈុំបានអនុញ្ញាតត្រូវបានគោរព តាមឯកតិសាស្ត្រដាមិនក្រោយ របស់អនុបុនដីជិត្យមេះ និងអនុជិត្យមេះសាលាបំបុងនៃ អ.វ.ត.ក បុណ្យណាំ។
២០. អាស្រែប្រព័ន្ធនេះ សហគមន៍ក្រោមឈុំបានអនុញ្ញាតបញ្ជាក់ នៅក្នុងដំណោះស្រាយ របស់ខ្លួនថា “ ដើម្បីអាស្រែប្រព័ន្ធគ្រឿងមួយត្រូវបានចាត់ចូលជាបទល់ឈើសនៅក្នុងសមត្ថកិច្ច ឃុំត្រូវដិការរបស់ អ.វ.ត.ក ឯណាជែលបទធគ្រឿងនោះមិនត្រូវបានចាត់ជាបទល់ឈើសនៅក្នុង បញ្ហាតិច្បាប់ព្រមទាំងនៅក្នុងបញ្ហាតិ បទធគ្រឿងនោះត្រូវតែមានចែងដោយចំ ឬមិនចំ នៅក្នុងច្បាប់ ឬវិកាបន្ទីត អ.វ.ត.ក ហើយបទធគ្រឿងនោះត្រូវតែជាបទល់ឈើសនៅក្រោមបញ្ហាតិនៃ ច្បាប់អនុវត្តដាតីដែល អនុវត្តនៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា នៅក្នុងសំខុំដែលនៅអង្គរបារាំង”³¹ ។
២១. អាស្រែប្រព័ន្ធនេះ នៅក្នុងសាលក្រោមប្រជាមុនុស្ស ឧបតាថ្មី អនុជិត្យមេះសាលាបំបុងបាន យល់បើព្រមទាំងមានទំនួលខុសត្រូវក្នុងការ“កំណត់ថាគីឡើងខ្លួន និងទម្រង់ពីសេសុំ នៃទំនួលខុសត្រូវ ដែលមានចែងនៅក្នុងដំណោះស្រាយ និងទៅដីជិត្យមេះ ដែលត្រូវបានកែវប្រ

²⁹ ការស្វោរអនុវត្តដាតីស្តីពី សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិរោងយោបាយ (« PIDCP ») ឆ្នាំ១៩៩៦។

³⁰ ការស្វោរអនុវត្តដាតីស្តីពី សិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិរោងយោបាយ, S. JOSEPH, J. SCHULTZ, M. CASTAN, យោបាយខ្លួយដោយ Oxford University Press ទំនួរ ៤៨ ការិយាល័យ ១៨.១៩៧ (យើងជាអូរបកក្រោម)។

³¹ ដំណោះស្រាយរបស់សហគមន៍ក្រោមឈុំបានអនុញ្ញាត ការិយាល័យ ១៣០៧។

ត្រូវបានទទួលស្ថាល់ដោយម្មាប់ជាតិកម្ពុជា នូវ ដោយម្មាប់អនុរាជាតិ រាជធំចេះទៅ នឹង មេសា ឆ្នាំ១៩៧៨ និងចេះទៅ នីមករ ឆ្នាំ១៩៨៤ ដែរបើចុច”³²។ ការបើប្រាស់សន្តានសំណូន “ម្បូ” ជាជាន់ “និង” បញ្ជាក់ឱ្យយើងឯង គ្រាន់ពេអត្តិភាព នៃខក្តិកម្មម្បូ ក្នុងម្មាប់អនុរាជាតិ ដូចដែលបានធ្វើប្រកាសដល់ជនជាប់ចោរ គឺមានលក្ខណៈត្រូវប៉ះគ្រាន់អាចឱ្យធ្វើការ វិនិច្ឆ័យបានឡើង។

II. ស្តីពីនាន់ខេត្តនៅខេត្តការណ៍និងក្នុងខេត្តដែលបានលើកឡើង

២២. ជនជាប់ចោរអំភាគជាតិ គោលការណ៍និងក្នុងខេត្តដែលបានលើក ដោយម្មាប់ហេតុ ដូចតើនេះ៖

- ក. មិនមានម្មាប់ជាតិដែលមានថែងពីការអនុវត្តបាននៃខក្តិកម្ម អនុរាជាតិដែលលើកឡើងនេះទេ។
- ខ. ទាំងអនុសញ្ញាឌីក្នុងហ្មីណែរ និងអនុសញ្ញាឌីពីអំពើប្រលប់យុទ្ធភាសាស៊ិន សុខតែមិនអាចអនុវត្តបានដោយធ្លាប់ នៅក្នុងម្មាប់ជាតិកម្ពុជា។
- គ. ម្មាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក មិនអាចបង្កើតម្មាប់ ហើយថែមទាំង មិនអាចអនុវត្តបានតាមបែបប្រព័ន្ធសកម្មឡើងទេ។

២៣. មានអំណែងដូចមួយចំណួនពីរដែលអាចត្រូវបានលើកមកបង្ហាញ៖

ទីម្នាយ អង្គដំនីជម្រះសាលាងបួនបញ្ហាក្នុងប្រព័ន្ធបែបបង្កើតការ ការផែល អ.វ.ត.ក ត្រូវបានបង្កើត និងផែលយុទ្ធជាការ ឱ្យដោយខក្តិកម្មដែលបានប្រព័ន្ធមុនពេលការបង្កើតអវតក ក៏ដែន់មិនបានរំលោភបំពាន់លើគោលការណ៍និងក្នុងរាជាណាចោះដោយ”³³។ ទីពីរ គេត្រូវរាបបញ្ហាលូរមុខជារបំណលដោយតាមម្មាប់ជាតិ នូវខក្តិកម្មអនុរាជាតិ នៃម្មាប់ឆ្នាំ២០០១ បន្ទាប់មកត្រូវបានធ្វើវិសោធនកម្មដោយម្មាប់ឆ្នាំ២០០៤ ដែលកំណត់ពី

³² ឌុចសាលក្រមរបស់អង្គដំនីជម្រះសាលាងបួន នៃ អ.វ.ត.ក កម្រាមណ្ឌ ៧៨៧ (យើងជាអ្នកគូសពីក្រកាយ)។

³³ ឌុចសាលក្រមរបស់អង្គដំនីជម្រះសាលាងបួន នៃ អ.វ.ត.ក កម្រាមណ្ឌ ៣៨៧

សមត្ថកិច្ចរបស់ អ.វ.ត.ក³⁴ ជាកំស្តង់ “រដ្ឋាភិបាលកម្ពុជា និងអង្គភាពប្រជាធាណិក យល់យើងច្បាស់ថា ខ្លួនមានសិទ្ធិពិធានាថ្មីនៃផ្ទះការថាមប្រកាស់ថា៖ ឧក្រិដកម្មអនុរាជាតិ ដែលត្រូវបានកំណត់ ខណៈដែលមានអង្គភាព ដោយអនុលោមថា តាមច្បាប់នឹងពិធីដែលមាននៅពេលរោបាយ ដូចមានថ្មីនៃនៅក្នុងមាត្រាហិរញ្ញវត្ថុ នៃការស្វែងរក អនុរាជាតិស្តីពិសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនៃយោបាយ”³⁵។ ដូច្នេះ គេត្រូវគិតបញ្ជូនដែរថា ច្បាប់នឹងពិការបង្កើត អ.វ.ត.ក មិនបង្កើតច្បាប់នៅទេ ពេលគឺគ្រាន់តែប៉ុណ្ណោះដែរដែលច្បាប់នឹងម៉ោងច្បាប់នៃអនុស្សារ និងទំនួរមុខ្លាប់អនុរាជាតិ ដែលមានគ្រាប់ នៅសម្រាប់កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ នៅក្នុងច្បាប់ជាតិកម្ពុជា។

៤៥. យុត្តិសាស្ត្រពេញទេណុរាជាតិ និងត្រីស្តីបានយកចិត្តទុកដាក់ជាតិសេសទៅលើ “បញ្ហា នេះ ដើម្បីដឹងថា តើដែលប្រពិសកម្មនេះវិធានសមត្ថកិច្ច ទាក់ទងនឹងឧក្រិដកម្មអនុរាជាតិ អាចរំលោភសិទ្ធិមនុស្ស ជាតិសេសគោលការណ៍ “បើគ្មានច្បាប់ដែងជាមុនទេ គ្មានខ្លួនខ្លួន កម្រិតការដាក់ទៅសង្គមទេ” ដែលមានថ្មីនៃនៅក្នុងមាត្រាហិរញ្ញវត្ថុ នៃការស្វែងរក អនុរាជាតិស្តីពិសិទ្ធិពលរដ្ឋ និងសិទ្ធិនៃយោបាយ។ [...] ជាមួយគ្មាន៖ដោយនៅក្នុងរឿងកីឡាឌលីកីឡាប់សំខ្លួន “មិនបង្កើតច្បាប់ វត្ថិវិស័យទេ ក៏បើផ្តល់បង្កើតស្ថាប័ន និងក្របខណ្ឌមួយ ដើម្បីអនុវត្តច្បាប់មនុស្សដី អនុរាជាតិ”។ ដូច្នេះ ប្រពិសកម្មភាពនៃវិធានសមត្ថកិច្ចជាតិមិនបានរំលោភមាត្រាហិរញ្ញវត្ថុ នៃការស្វែងរក នៅទេ [...]។ ជាដីបួន ដោយសារវិធានសមត្ថកិច្ច មិនមានតម្លៃពលទៅលើគុណសម្រាប់ ដូចតិចនៃអាកប្បែកិរិយាមនុស្សនោះទេ គោលការណ៍ គ្មានខ្លួនខ្លួន មិនអាចអនុវត្តបានទេ នៅក្នុងករណីនេះ។ បញ្ហាប់មក ដោយសារកម្រិតខណ្ឌទី២ [នៃមាត្រានេះ] ផ្តល់សេវាពាពិរិយ ដល់រាល់ភាគីចុះកិច្ចសន្យា ក្នុងការផ្តល់ដែលប្រពិសកម្មដល់វិធានសមត្ថកិច្ច ទាក់ទងនឹង

³⁴ ច្បាប់នឹងពិការបង្កើតចូរមានអង្គដីទីនូវប្រាមវិសាយច្បាប់គុណភាពកម្ពុជាដើម្បីការតែលច្បាប់ខ្លួនខ្លួនយោះកាលនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ អនុម័តខេមករ ឆ្នាំ២០១០។ ច្បាប់នេះត្រូវបានធ្វើវិសាងនកម្ម និងប្រកាសចូរប្រើប្រាស់នៅឆ្នាំ២០១០។

³⁵ សូមមេនជាតិសេស អគ្គបាយរបស់ D. BOYLE មានចំណងដឹងថា « គុណភាពក្នុងការតែលបន្ទុការតែសង្គម ក្រហម » គឺជាក្នុងការតែន្ទិន័យ Droits Fondamentaux, លេខ១ ខេកក្រង់ - ចុំឆ្នាំ២០០៩ ទំព័រ ៣៧៣ ដល់ ៣៧៨ និងដោយចេញកំពុង ២០១៤ និង ២០១៥។

រាល់អាកប្បកិរិយាងលបដើម្បីជាមុនក្នុងមួយចំណួន តាមច្បាប់អនុរាជតិ នៅថ្ងៃដែលត្រូវបានបញ្ជាក់ពីថ្ងៃទាំងនេះ

៧៥. ជាមួយគ្នានេះដែរ ដោយបានយើងយកទីផ្សារនឹងពីខាងមិជ្ជ យើងយើងយកទាករអាមេរិកតានៅខ្លួនក្នុងអន្តរជាតិ របស់អង្គភាពធម្មោះ អនុលោមតាមច្បាប់ស្ថិតិការបង្កើត អ.វ.ត.ក ដោយយោងបើអង្គរហេតុ មិនប៉ះពាល់ដល់គោលការណ៍នឹងក្រោនកូលភាព ដោយហេតុចាប្រាប់នេះមិនបង្កើតច្បាប់ទេវិស័យ ជាលក្ខណៈប្រតិសក្ស តីវាគ្រាន់តែបំបែងច្បាប់នេះតែប៉ុណ្ណោះ។ ច្បាប់បានមានរចន៍ឡើង។

* ជនជាប់ទោទប្រពើគកំហុសខុសផ្តុងផ្តុកច្បាប់ ដោយមិនបានគិតបញ្ចូលនូវយុត្តិធម៌
នៃ អ.វ.ត.ក

៤៦. ទោះបីជាប្រកាសរាជក្រឹត់ក្រសួងសាលក្រោមនៃអង្គភាពនៃប្រជាពលរដ្ឋសាលាដំបូងនៃ អ.វ.ត.ក នៅ
ក្នុងសំណុំរឿង ០០១ ក៍ដោយ ក្រុមការពារក្នុងការបញ្ចប់ប្រព័ន្ធឌីជីថាមពេលវេលាទីនៃសាលាកាត់
សេចក្តីសម្រាប់ និងនៅចម្លើយទាំងឡាយដែលសហគ្រោះក្រោមបានផ្តល់ចូរ ដោយធ្វើឱ្យ
គប់ទៅនិងសំន្លាទាក់ទងនិងសមត្ថកិច្ចរបស់អង្គភាពនៃប្រជាពលរដ្ឋ ជាក់ស្នើដឹង រាល់សេចក្តី
សម្រាប់អង្គភាពនៃប្រជាពលរដ្ឋ នៅក្នុងវិធានប្រជាពលរដ្ឋ និងសាលាដំបូង នៅក្នុងវិធានប្រជាពលរដ្ឋ

៤៧. អង្គដីនឹងប្រជាពលរដ្ឋបានទទួលស្ថាប់ចាំងស្រុងឆ្លងកាត់អាមេរិកបាន នៅក្នុងក្របខណ្ឌនៃ អ.វ.ត.ក នូវខ្លួនក្នុងប្រភេទនឹងមនុស្សជាតិ ដោយមានបញ្ជាក់អនុវត្តន៍ ការនែខ្លួនក្នុងក្នុងចាំងនេះ នៅក្នុងឆ្នាំ២០១៩មួយប៉ុណ្ណោជាតិ នៅសម្រាប់ក្នុងជាប្រជាធិបតេយ្យ និងពីការរំលោភយ៉ាងច្បាប់ផ្ទាល់បន្ថែមនូវសញ្ញាឌីក្នុងប្រជាធិបតេយ្យ ដែលបច្ចុប្បន្នក្នុងប្រជាធិបតេយ្យ។

៤៨. សេចក្តីសម្រួលដែលអនុម័តដោយអង្គភាពដីជាប្រជាពលរដ្ឋបានដំឡើងក្នុងអាជីវកម្មផ្លូវត្រានៅថ្ងៃពេលដែលបានបង្កើតឡើង

III. ທະນາຄົມພູມປັດຕືກ ຂໍ້ມູນທຸລະກ ອຸສະກອນ ລັກງານ ນາຍຄົມພູມປັດຕືກ ເປົ້າເມືອງຫຼວງພູມປັດຕືກ ທະນາຄົມພູມປັດຕືກ ມີຜົນໄດ້

១) ដីជាប់ទោទានដីដីក្រិដ្ឋកម្មអនុរាជតិ ដែលបានចេញប្រកាសថា ពេលខ្លួន
ដោយសារលក្ខណៈថ្វាដៃជាធិសេសនៃក្រិដ្ឋកម្មទាំងនេះ:

នៅក្នុងវិស័យនេះ សហគម្រោមនូវការបានទទួលស្ថាប់ថា
“លក្ខណៈវិញដាកិសេសនៃអំពើមួយ [អាជ] គិតបញ្ហាល”³⁷។ នៅចំនួចនេះ
សហគម្រោមនូវការអង្គភាពគ្រាន់តែធ្វើសាមីនវិញ្ញុរាតុដូចម្ដែងដែលយុត្តិសាស្ត្រព្រហ្មទៅ
ណាមអនុវាទាតីបានប្រកាសរួចទៅបែងចែកនៅទីនេះ។ ជាមួយគ្មានៗដែរ គុណាការខ្សែដឹងអនុវាទាតី
សម្រាប់អតិថតប្រទេសយុទ្ធសាស្ត្រ ដែលត្រូវបានទទួលស្ថាប់ដោយអង្គដីជុំដែលមិនសាលា
ដំបូងឡើង អ.វ.គ.ក.³⁸ បានសន្លឹកដានថា “ [...] គុណាការខ្សែដឹងអនុវាទាតី ជាប្រើកញ្ចប់
ដែងតែបង្ហាញពីលក្ខណៈអាណក់ត្រូវឱ្យនូវប់ នៃខ្សែដឹងអនុវាទាតីដែលត្រូវបានបង្កើតប្រកាស ដើម្បី
ធ្វើការសន្លឹកដានថា ថានៅនឹងខ្សែដឹងអនុវាទាតីមិនអាចមិនដឹងថា ខ្លួនកំពុងតែប្រព័ន្ធឌីជុំដឹងអនុវាទាតី
នោះទេ [...] ទោះបីជាលក្ខណៈអសិលផែិត ប្រសាបារវិញដូចម្គោះអំពើមួយមិនមែនជាបាត់
បាតុដូចម្គោះអាណក់ត្រូវឱ្យមានការបង្កើតប្រកាស នៅក្នុងឆ្នាំទៅមួនបានបង្កើតប្រកាស នៅក្នុងឆ្នាំទៅ
ជាតិកំដោយ កំលក្ខណៈអសិលផែិត ប្រសាបារវិញដូចម្គោះអាណក់ត្រូវឱ្យមានដលវិបាកដែរ
ក្នុងនឹងយ៉ាវអាចបណ្តាលឱ្យមានការបង្កើតទីក្រុងរបស់ជនជាប់បាន ដែលអេ
អាងថាគាត់មិនបានដឹងអំពីលក្ខណៈខ្សែដឹងអនុវាទាតីក្នុងរបស់ខ្លួន”។ លក្ខណៈ “អាណ
ក់ត្រូវឱ្យនូវប់” នៃអំពើមួយត្រូវបានគុណាការអនុវាទាតីក្នុង Nuremberg³⁹ គិតបញ្ហាល
រួចទៅបែងចែក នៅក្នុងការរាយកំណើនប្រភេទខ្សែដឹងអនុវាទាតី។

³⁷ ដីការដែកនាំស្រាយរបស់សហគម្រោះក្រមស្តីបអង់គ្គ កច្ចាមណ្ឌ ១៣០៨។

³⁸ ឯុទ្ធសាស្ត្រក្រោមរបស់អង្គភាពនិងជំនួយដែលបានដំឡើង នៃ អ.វ.ត.ក កច្ចាមណ្ឌល ពាយ។

³⁹ ឯុជកី Ojdanic សាលដីការបើអញ្ញតកម្មដែលមតិកិច្ច លើកឡើងដាយ Dragoljub Ojdanic - សហគ្រឿនកម្មវិធ គុណការខ្លួនកម្មអនុវត្តន៍ដាក់សម្រាប់អគ្គកប្រទេសយុទ្ធសាស្ត្រ ដូចថ្វីឱៗ ខេសកា ត្រាំមេ០៣ កចាយណា ៥៧៤

៣០. អង្គដៃនីជប្បដសាបាអិបុរាណ អ.វ.ត.ក បានទទួលស្ថាល់ថា “លក្ខណៈសាបារព្រៃដ្ឋី នៅអំពើចាំងឡាយដែលបានចោរប្រកាសដល់ដនជាប់ចោរ [អនុលោមតាមមាត្រា & និង ៦ នៃច្បាប់ស្តីពីការបង្កើត អ.វ.ត.ក] អាចនាំចូរមានការបង្កើតនៅក្នុងរាល់ទឹកករណីរបស់ដនជាប់ចោរ ដោយអេវាទាមចាន់ចិនបានដើរដើរអំពើអស់ចាំងនេះមានលក្ខណៈខ្លួនឯងទេ”⁴⁰។ ការពិចារណានេះអនុវត្តពីសេសជាងនេះទៅឡើតចំពោះដនជាប់ចោរ លោក នូន ជាលោក អ៊ីវ សាវី និង លោកស្រី អ៊ីវ ជីវិត្យ ដែលអ្នកចាំងអស់នេះម្នាក់ទូស្ស័ត៌បានកាន់គ្មានឱ្យសំរាប់ នៅក្នុងបាននូវកម្មកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដូចនឹងរៀបរាប់លម្អិតនៅខាងក្រោមនេះ។
៣១. ក្នុងករណីនេះ ដោយយើបញ្ជីរិសាលភាពនៃខ្លួនឯង ភាពព្រៃដ្ឋីរបស់វា ក្រុមហ៊ុនក្នុងសារស្តី និងពេលវេលា (បីឆ្នាំ ប្រាំបីខែ និងមេរោគ) បូជាងនេះទៅឡើត ចំនួនដនរងគ្រារ៉ាវជាការម្បយដែលខុស ដែលចាត់ទុកជាម៉ោងឡាយដែលចោរប្រកាសដល់ដនជាប់ចោរ មិនទាន់ណានដល់ក្រុមពេលមាន “លក្ខណៈអារក្សក្នុងចូរស្សែប់” នោះ។
៣២. លើសពីនេះទៅឡើត វាជាការកំណត់ក្នុងការសន្និដ្ឋានជាគារដនជាប់ចោរមិនបានដើរពីរឿង ភាពសាបារយោប់ដែលបានប្រព័ន្ធដោលីប្រជាធិបតេយ្យ ហើយដែលការធ្វើបាបនេះមិនប្រកាសជាប្រជាធិបតេយ្យចាន់បូច្ឆិនឡើងទេ។ ដូចមន្តរអគ្គិសនីនេះ ភាពកំប្លែងនៅក្នុងការបង្កើតបង្កើត និងដោយអំពើហិង្សាដែលត្រូវបានប្រព័ន្ធ ក្នុងអំឡុងរបបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ បានរាល់បាន គ្របដណ្តូប់លីទូទាំងប្រទេស ហើយគ្មាននរណាម្នាក់ឡើសដូចឡើយ ទាំងដនរងគ្រារ៉ា ទាំងអ្នកប្រព័ន្ធដូចក្នុងកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ទាំងក្នុងក្រុមពេលមាន។

ឬ) ដនជាប់ចោរបានដើរដើរអំពើខ្លួនឯងដែលតែចោរប្រកាសដើរបាន ដោយមួលហេតុកត្រាត់មានមុខងារជាមួកដីកនាំកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ

៣៣. ដនជាប់ចោរធ្វើបណ្តិ៍ខ្លួនរណីដោយផ្តើកជាតិសេសលើការរំលោភគោលការណ៍នឹងក្រោនុក្តុកតាត ដែលតាមគោលការណ៍នេះ បច្ចុប្បន្ននិងលហមោត់ខ្លួនឯងប្រលៀមពួកគេ។

⁴⁰ ខ្លួនរបស់អង្គដៃនីជប្បដសាបាអិបុរាណ អ.វ.ត.ក កម្រាមណ្តា ៧៨ & និង ៤០៧។

សាសន៍ ការរំលោភដូចនេះបានលើអនុសញ្ញាឌីក្រុងហ្មត្តិរាជ និងខ្លួនគ្នាប្រជាក់នឹងមនុស្ស ជាតិ ត្រូវតែអាចយល់បាន និងអាចដឹងមុនបាន⁴¹។ ដោយផ្តើកលើគោលការណ៍នេះ ពួកគាត់មិនត្រូវតែប្រកាសអេវាងអំពីភាពមិនអាចកាត់ទោសពួកគាត់បាន អំពីបទខ្លួនដូចនេះជាតិ ដែលមិនត្រូវបានយកមកនៅត្រូវជាថ្មី និងដាក់ទោសតាមច្បាប់ព្រហ្មទណ្ឌជាតិ នៅសម្រាប់រាជរដ្ឋបាត់បុរីណ៍រាជរដ្ឋបាត់បុរីណ៍ អំពីការដែលពួកគាត់មិនដឹងថាមីនឹង ទាំងអស់ត្រូវបានធ្វើឲ្យភាយជាបទខ្លួនគ្នាផែកទីនេះ។

៣៩. កំបុងផ្លូវដីសង្គមប្បរេណីយល់យើងឡាចា ផ្លូវយោទេវិញ សហព័ត៌ម្រាមសីបអង់គេ បាន
ធ្វើការសិន្ណិជាន ដោយមានបេតុផលច្បាស់លាស់ ដោយគោរពគោលការណ៍នឹងព្យាពុក្តុល
ភាព ក្នុងដីការដោរៈស្រាយ ក្នុងក្របខណ្ឌនៃការវិភាគអំពី “ច្បាប់ដែលអាចយកមក
អនុវត្តបាន” របស់ពួកគាត់។ ពួកគាត់ប្រកាសថា៖ “ម៉ោងទីនេត បទប្បញ្ញតិនៃច្បាប់អនុ
ជាតិប្រាបខក្រិដក្នុងប្រល័យពួកសាសន៍ និងការរំលោភបំពានដីផ្លូវជូនលើអនុសញ្ញា ទី
ក្នុងប្រើណែរដៃឆ្នាំ១៩៤៩ ដែលថែងយ៉ាងច្បាស់លាស់អំពីទំនួលខុសត្រូវព្រប្រួល ជាការងារកំហិតតាមច្បាប់ទៅលើប្រទេសកម្ពុជា [...] អាស្រែយោបេតុនេះ បទប្បញ្ញតិ
ទាំងនេះត្រូវតែអាចគេចាត់ទុកចាសមល្បូមនឹងអាចយល់បានដោយជនត្រូវបាន ក្នុងបាន៖
ជាសមាជិកអាជ្ញាធរដើរដឹកនាំប្រទេសកម្ពុជា។ ទាក់ទងខ្លួនក្នុងប្រជាធិបតេយ្យជាតិ
លក្ខណៈដែលអាចងារកំណុចក្នុងបានរបស់វា នៅក្នុងច្បាប់ទំនួលចំណាប់ ត្រូវបានគេចាត់ទុក
ចាតុនល្បូមនឹងអាចយល់បានដោយជនត្រូវបាន ដោយបេតុមានការកាត់សេចក្តី បន្ទាប់ពី
សង្គមលោកលើកទីពីរ ឧបារណ៍ដូចជានៅទីក្រុង នូរីមប៊ីក (Nuremberg)
និងទីក្រុងក្នុងជាមីនាំម”⁴²។

⁴¹ ហណ្ឌិះខ្លួនរឿងបស្ថមន្តរវិការពារកី អ្នកស្រី អេវីង ជីវិត ប្រធានធម៌ដីការដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427/2/1 ការបារិយាយ ០៧ និងការបារិយាយបន្ទូលបញ្ជាប់; ហណ្ឌិះខ្លួនរឿងប្រធានធម៌ដីការដំណោះស្រាយ, ចុះថ្ងៃទី១៨ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427/3/1 ការបារិយាយ ២៤ និងការបារិយាយបន្ទូលបញ្ជាប់; ហណ្ឌិះខ្លួនរឿងបស្ថមន្តរវិការ អេវីង សារី ប្រធានធម៌ដីការដំណោះស្រាយ ចុះថ្ងៃទី២៩ ខែតុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427/1/6 ការបារិយាយ ១០៣ និងនិងការបារិយាយបន្ទូលបញ្ជាប់។

⁴² ដីការដំណោះស្រាយរបស់សហគមន៍ក្រោមផ្លូវបានដោក កច្ចាមណ្ឌ ១៣០៥ និង ១៣០៦។ (យើងជាអគ្គិសនីក្រោម)។

៣៥. ដើមបណ្តិ៍ងរដ្ឋប្បរិសនីចង់បញ្ចាក់ដៃនៃដែរថា ក្រោយសង្គមលោកលីកក្នុងក្រោយនេះ ជនជាប់ចោទបានរស់នៅប្រទេសបាតាំង ដែលនៅទីនោះ បណ្តាញសារព័ត៌មាន និងប្រព័ន្ធផ្សព្វផ្សាយព័ត៌មានផ្សេងៗទៀត មានការចុះផ្សាយពីកិច្ចពិភាក្សាយ៖ពេលយូរ និងក្បារ៖ក្បាយ អំពីសញ្ញាណាពីអំពីអំពីប្រល័យឬដែលសិន និងខក្តិដក្នុងប្រជាធិថីនិងមនុស្សជាតិ។ ដើមបណ្តិ៍ងរដ្ឋប្បរិសនីចង់បញ្ចាក់ទៀតថា ឧបាទរណី នៅឆ្នាំ១៩៧០ ការសែតអុយម៉ានីត (Humanité) ដែលជាការសែតរបស់ប្រជាបុតុមួយនឹងស្ថាបាតាំង បានធាក់ចំណាងដើម្បី អគ្គបទមួយចុះផ្សាយនៅថ្ងៃទី១៩វិធីការ ថា “ជនជម្លៀសពីរនាក់នៅក្នុងជំមរណៈរបស់អាម៉ីម៉ែ”⁴³ ដោយមានអមដោយរូបភាពមួយចំនួន។ ដូចគ្នាដើរៀង ឱ្យរាជយន្ត ឱ្យដឹង “Facing Genocide – Khieu Samphan and Pol Pot” របស់លោក David Aronwitsch និងលោក Staffan Lindberg ផ្តល់ចុះឱ្យដឹងថា កាលពីឆ្នាំ១៩៧០ នាថីក្នុងជាតិនៃ លោក ស៊ីន សាន អតិថិជនមានឯករាជ្យកិច្ចបាលរបស់ព្រះអង្គភាពសំបាន បានអំពារនារូបិយោក ខ្សោយ សំដីន ត្រឡប់មករកដូរត្រូវវិញ ដោយប្រាកាសចាន់បាយ ដែលគាត់ប្រកាសយក មានលក្ខណៈអគ្គិភ័យ និងមិនអាចយល់បាន ដោយសារវាអេញអំពីសំណាក់អូកស្សាបានជាតិឡើយ⁴⁴។ ជនជាប់ចោទសុំទៅជាសមាជិកប្រជាបុតុមួយនឹងសុ ហើយបានតាមជានសារព័ត៌មាន ដោយចំណាប់អារម្មណ៍ខ្លាំង ហើយដូចដែលសហគោះក្រោម សុីបអង់តបានក្នុងបញ្ចាក់ ពួកគាត់តាមជានមិនមែនបានព័ត៌មានអន្តរជាតិទាំងអស់ និងពាក្យសម្រួល ទាំង

⁴³ អគ្គបទមានចំណាងដើរៀងថា «ជនជម្លៀសពីរនាក់ នៅជំមរណៈអាម៉ីម៉ែ» ឯកសារព័ត៌មាន Journal L'Humanité ថ្ងៃទី១៩ ខែវិធីការ ឆ្នាំ១៩៧០។

⁴⁴ ឱ្យរាជយន្ត ឱ្យដឹង Facing Genocide “ខ្សោយ សំដីន និងបុល ពត” របស់លោក David Aronowitsch និងលោក Staffan Lindberg ចេញបញ្ចាំងនៅឆ្នាំ១៩៧០ ពីនាទីទី៤៩:៤០ ដល់នាទីទី៩៦:៤៣ : “អ្នីដែលរួចគាត់កំពុងឡើងបង្រួចប្បញ្ញនេះ មិនអាចអភិវឌ្ឍប្រទេសកម្ពុជាបានឡើយ។ វាមិនអាចទាំប្រទេសកម្ពុជាដោយការងារជាបន្ទាន់ដែរ តែក្នុងករណីដែលអ្នកអនុវត្តរាជាស្ត្ររបស់ប្រទេសកម្ពុជាដែរមួយគត់។ បើដូច អ្នកស្សាបានជាតិ អ្នកស្សាបានជាតិដីពិតិយ ដូចជាលោកខ្សោយ សំដីន ដូចដែលខ្លួនបែងស្តាល់ ហើយដែលខ្លួន សិនុកចាត់នៅក្នុងអ្នកស្សាបានជាតិរបុត អ្នកស្សាបានជាតិដីបូរិញ្ញាបូ ខ្លួនគាត់ជាតិជានមិនមែនយកបាយអគ្គិភ័យ។ ដូច្នេះ ខ្លួនបែងស្តាល់ ខ្លួនគាត់ជាតិដីបូរិញ្ញាបូ ក្នុងបាន៖ជាដីមច្រោង (ខ្លួនបែងស្តាល់គាត់ច្រោង ហើយខ្លួនស្របាប្រចាំប្រចាំថ្ងៃ) សូមឲ្យគាត់សម្រួលមែនអាតិភាពកាល។ អ្នកដែលគាត់កំពុងឡើងបង្រួចប្បញ្ញនេះ គឺជាការទាំងយកប្រទេសកម្ពុជាដោយការសម្រាប់ខ្លួនឯង”។

ទ្វាយរបស់នឹងជាតិខ្មែរសំនៅបរទេសយោងដិតដល់⁴⁵។ ម៉ោងទៀត ពួកនឹងជាប់ចោទ ទាំងនេះបានការព័ត៌មាន នៅក្នុងរដ្ឋាភិបាលកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ដែលអាចចូរពួកអាមេរិក ដើម្បីសំពីព័ត៌មានដែលមិនមែនម៉ោងទៀត និងអនុសញ្ញាដែលអាចអនុវត្តបាន ក្នុងកម្រិតអនុវត្តជាតិ។ ការដើម្បីសំណង់ទៅក្នុងរដ្ឋាភិបតេយ្យ តុលាភាសក ក្នុងការសំអនុវត្តភាពមនៃបាលសិទ្ធិបាតអង្គភាព សមាជិកនៃកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ តុលាភាសក ក្នុងការសំអនុវត្តភាពមនៃបាលសិទ្ធិបាតអង្គភាព ការសហប្រជាតិ ដើម្បីចូរពួកគោលទេសការណ្ឌានេរកដែលត្រូវបាននេះអាចចាត់មាន និងការរំណោភកបំពានផ្ទុកយោធាតអំពី សំណាក់ប្រទេសដ្ឋានណាម⁴⁶។

៣៦. ដួនជាប់ចោទទាំងបី លោក នៅង សារី និងលោកក្រសី នៅង ជីវិទ្យា សុខ្សែតិ៍ ជាសមាជិកនៃ “អាជ្ញាធរដីកន្លែងបស់កម្ពុជា” ជាតិសេសក្នុងប្រជាធិបតេយ្យ ជាសមាជិកពេញសិទ្ធិ នៃគណៈកម្មាធិការមន្ត្រីម (និងជាតិសេស ជាអនុបេទានេរកដោះកម្មាធិការមន្ត្រីម យោងហេចណាស់ កំចាប់ពីការប្រកាស ជាសាធារណៈ នៅថ្ងៃទី១៩ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ១៩៧៧) ⁴⁷ សមាជិកពេញសិទ្ធិនេរកដោះកម្មាធិការមន្ត្រីម និងអចិន្តីយ៉ា និងខប់នាយករដ្ឋមន្ត្រីទូទៅបន្ទុកខាងកិច្ចការ បរទេស⁴⁸ ព្រមទាំងរដ្ឋមន្ត្រីក្រសួងសង្គមកិច្ច⁴⁹។
៣៧. ដួងចេះ ផ្ទុយប្រលេប៖ពីនឹងដែលលោកក្រសី នៅង ជីវិទ្យា បានលើកឡើងថា : “សហគម្រោះក្រោម សុខុបែអង្គភាពខាងការបានបែងចែកចុងដាច់ស្រឡែដាម្ចាស់ជាមួលដ្ឋាន រវាងបទប្បញ្ញតិអនុវត្តជាតិ “ដែលទប់ស្ថាត់” ដែលបានបែងចែកចុងសាសន៍ ដែលចងការពួកកិច្ចចំពោះរដ្ឋភាគី និងបទប្បញ្ញតិ ច្បាប់អនុវត្តជាតិ “ដែលទែងជាបទលេសព្រប្បទណ្ឌ” ចំពោះបទខកិដុបែបនេះ ដែលចង

⁴⁵ ដីការដំណោះស្រាយរបស់សហគម្រោះក្រោមកិច្ចការបង្កើរអង្គក ចុះថ្ងៃទី១៥ ខែកញ្ញា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427 កម្រាមណ្ឌ ៨៦។

⁴⁶ សុខ្សែតិ៍ចារបស់ នៅង សារី មហាសនិទ្ធតាតលើកទី៣៣ សម្រាប់ជីវិទ្យាអង់គ្លេស ឯកសារ D313/1.2.378 កម្រាមណ្ឌ ៤០ និងកម្រាមណ្ឌបន្ទាប់។

⁴⁷ ដីការដំណោះស្រាយរបស់សហគម្រោះក្រោមកិច្ចការបង្កើរអង្គក កម្រាមណ្ឌ ៨៦ និងកម្រាមណ្ឌបន្ទាប់ សិទ្ធិភាគី និងមុខងារ របស់ នៅង សារី។

⁴⁸ ដីការដំណោះស្រាយរបស់សហគម្រោះក្រោមកិច្ចការបង្កើរអង្គក កម្រាមណ្ឌ ៩០០១ និងកម្រាមណ្ឌបន្ទាប់ សិទ្ធិភាគី និងមុខងារ របស់ នៅង សារី។

⁴⁹ ដីការដំណោះស្រាយរបស់សហគម្រោះក្រោមកិច្ចការបង្កើរអង្គក កម្រាមណ្ឌ ១៧០៧ និងកម្រាមណ្ឌបន្ទាប់ សិទ្ធិភាគី និងមុខងារ របស់ នៅង ជីវិទ្យា។

ការពួកគិច្ចបំពេជោបាតលរដ្ឋបស់រដ្ឋបាតគុត្តភាគី⁵⁰”។ លោកស្រី អ៊ីន ជីវិទ្យា មិនមែនជាប្រជាពលរដ្ឋ “សាមញ្ញ” ដម្លាក់ទេ។ គាត់មានហោនេខ្លួនដែលបានបង្ហាញក្នុងសង្គម និងសិតក្នុងរដ្ឋ ត្រូវបានអនុញ្ញាតដោយខ្លួន គាត់បានទទួលការអប់រំ នៅប្រទេសកម្ពុជា និងប្រទេសបារាំង ដែលធ្វើឡើកាត់អាជពិយភាគៗពីមានជាថ្មីនៅក្នុងបាន ជាពិស់ស ជាមួយនឹងការដំឡើងប្រជាធិបតេយ្យដោយគេ នៅថ្ងៃក្រោង នូវឱមហិក និងថ្ងៃក្រោងត្រូវបូក លើសពីនេះឡើត ជាមួយនឹងការផ្តល់សង្គមបែងចាយនូវប្រជាធិបតេយ្យប្រចាំឆ្នាំ និងអនុសញ្ញាស្តីអំពីអំពីប្រលួយពួកសាសន៍។ គាត់តុមានមិនបានដឹងអំពី ការផ្តល់ទោសដារក ឬនៅខាងក្រោមកម្ពុជា ដើម្បីយោរយោ ដែលត្រូវបានប្រពើពី នៅក្នុងអំឡុងសប្តាហាមលោកលីកទីពីរ និងធ្វើជាមិនដឹងអំពីប្រតិកម្មសង្គម និងគុណភាពដែលកែតម្រូវឱ្យក្រុងកម្ពុជាចាំងនេះបានឡើយ។

៣៨. វិវីតនេះក៏ដូចគ្នាសម្រាប់ដួនជាប់ចោទទាំងបីនាក់ដែរ។ ហានេះនិងត្រូវទីរបស់ពួកគាត់ក្នុងអំឡុងរបៀបកម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ ជាកស្សាតាងស្រាប់។
៣៩. ការតស្សីប្រជាគំងនិងនិទ្ទេភាពពីមានទាំងព្រមដែនកាល ទាំងព្រមដែនអាកាស។

សេចក្តីសន្លឹជាង

៤០. ជាការសប្តាហាន អនុលោមតាមលក្ខខណ្ឌដែងដោយសាលាគម្ពុជានៅក្នុងគុណភាពប្រជាធិបតេយ្យ អនុរាជាតិសម្រាប់អគ្គិភ័យប្រទេសយុទ្ធភាពស្តារី⁵¹ ដែលយកមកអនុវត្តដោយអង្គបុរាណដំឡើងប្រជាធិបតេយ្យ នៃ អ.វ.ត.ក ក្នុងនៅចិត្តសរុប្រចំទាក់ទងនឹងបណ្តិ៍នឹងខ្លួនឯណ៍ប្រជាគំងនិងដឹងការបស់សហគោះ

⁵⁰ បណ្តិ៍នឹងខ្លួនឯណ៍របស់មេដារការពារកី អ្នកស្រី អ៊ីន ជីវិទ្យា ប្រជាគំងនិងដឹងការបស់សហគោះ ចុះថ្ងៃទី១៨ តុលា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D427/2/1 កម្រិតណ្ឌ ៣៦។

⁵¹ អីជីកី Ojdanic សាលដឹការណីអន្តោតកម្ពុជានៃអសមត្តកិច្ច លើកឡើងដោយ Dragoljub Ojdanic - សហគ្រប់កម្ពុជា គុណភាពខាងក្រុងកម្ពុជាអនុរាជាតិសម្រាប់អគ្គិភ័យប្រទេសយុទ្ធភាពស្តារី ចុះថ្ងៃទី២១ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០០៣ កម្រិតណ្ឌ ៤១។

ក្រុមសេបអង្គត ស្ថីអំពិសហាមក្រិដ្ឋកម្មរម⁵² និងដោយយោងទាំងបីទីក្រុមណើលំអិតាង
លើ រាជ្យសង្គមប្រឈមីញ្ញា ឬក្រិដ្ឋកម្មអនុរាជកិត្តិសិតនៅក្រោមយុត្តិការ របស់ អ.វ.គ.ក
ជាតិសេបដោយមូលហេតុដឹងទៅនេះ៖

- ដនជាប់ថានុម្ភកំសុខតែអាចដឹងថាទៅណាមួយ ឱ្យនិងអាចត្រូវគេចាប់ពី
ទូទៅខុសត្រូវចំពោះអំពើរបស់ខ្លួន ប្រសិនបើខ្លួនធ្លាក់ខ្លួនពីគោលបាន
- រាល់បទក្រិដ្ឋសុខតែត្រូវបានដោង ក្នុងឆ្នាំសម្រាមនូវជាតិ និង/ឬឆ្នាំ
ទំនើមទូម្ភប៉ែ នៅសម្រាប់អង្គភោគ
- នៅសម្រាប់អង្គភោគ បទប្បញ្ញតិច្បាប់ដែលបង់បទក្រិដ្ឋចាប់នេះសុខតែ
លូមិងអាចយល់បានដោយដនជាប់ថានុ
- បទក្រិដ្ឋធម្មូរសុខតែត្រូវបានដោងឡើងយ៉ាងច្បាស់លាស់ ក្នុងឆ្នាំសិតិការ
បង្កើត អ.វ.គ.ក។

ការត្រួតពេន្យល់នូវផែនការ

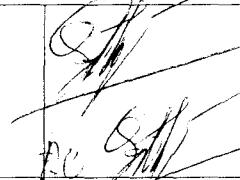
ស្ថីអំពិសហាមក្រិដ្ឋកម្មរម

៤១. ប្រកាសថា ដើមបណ្តិ៍នរដ្ឋប្បញ្ញតិអាចទូទៅយកបាន និងត្រូវបញ្ជី តាមទម្រង់ និងគឺ
ច្បាប់។
៤២. កត់សំគាល់ថា ដនជាប់ថានុម្ភតែបានដឹងអំពើភាពថ្មីដែលនឹងបង្កើតក្រិដ្ឋកម្ម ដែលបាន
ប្រព័ន្ធ។
៤៣. កត់សំគាល់ថា ដនជាប់ថានុម្ភចាំងអស់សុខតែមានសមត្ថភាពអាចដឹងថា ឱ្យអាចនិងប្រើ
គេចាប់ពីទូទៅខុសត្រូវ។
៤៤. កត់សំគាល់ថា នៅសម្រាប់នោះ ដនជាប់ថានុម្ភដឹងអំពើបទប្បញ្ញតិច្បាប់ជាតិ និងអនុរាជកិត្តិ

⁵² សាលាឌីការណើបណ្តិ៍នរដ្ឋប្បញ្ញតិនិងអនុរាជកិត្តិសិតនៅក្រោមរាជរដ្ឋបាលក្នុងក្រុមសេបអង្គត ចំពោះការអនុវត្តសាលាឌីការ
កម្មរម (JCE) អង្គប្រជាធិបតេយ្យ ចុះថ្ងៃទី២០ ខែឧសភា ឆ្នាំ២០១០ ឯកសារ D97/14/15 ការងារ ៤៣។

៤៥. កត់សំគាល់ថា រាយបទឯក្រឹមទាំងអស់សុខពេក្តីបានចែង ក្នុងថ្ងៃប៉ះអនុសញ្ញាមន្ទរជាតិ និង/ប្រជាប់ទំនើមទម្ងនាប៉ះអន្ទរជាតិ នៅសម្រាយនៃអង្គរបេតុ។
៤៦. អាស្រែយបេតុដូចខាងក្រោមនេះ បានចោលនូវរាយលំសំណើរបស់ជនជាប់ថានៅ។

ស្ថិកអនុសាទិន្នន័យព្រៃន្តកម្មប៊ែន

ជំទីលេខ ៩ វិគិតការ ផ្លូវលេខ ០១០	មេដារី លោក ឯុទ្ធនី មេដារី Olivier BAHOUGNE	ភ្នំពេញ	
កាលបរិច្ឆេទ	ឈ្មោះ	ទីកន្លែង	បាត់លេខា